

Prof.dr hab. Jan Karczewski
Akademia Bialska
w Białej Podlaskiej
Zakład Zdrowia Publicznego

Recenzja

Rozprawy doktorskiej mgr Doroty Kosiorek na temat:
„Analiza zatruc substancjami psychoaktywnymi wśród dzieci i młodzieży jako przyczyna hospitalizacji w Wojewódzkim Specjalistycznym Szpitalu Dziecięcym w Olsztynie w latach 2016-2018” zlecona uchwałą Senatu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku z dnia 24,02,2022r.

Temat dysertacji podjęty przez doktorantkę jest bardzo aktualny, tak ze względu na aspekty medyczne jak i społeczne i mieści się w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu.

Współcześnie problem zażywania oraz uzależnienia od substancji psychoaktywnych wśród dzieci i młodzieży jest jednym z największych zagrożeń zdrowotnych. Przyczyn upatrywać należy, między innymi w gwałtownych przemianach społecznych, jakie zaszły w ostatnich latach szczególnie w krajach bogatych. Powstawanie nowych odmian substancji psychoaktywnych, a także wzrost popularności wszelkich używek szczególnie tzw. „dopalaczy”, doprowadziły do zwiększenia zainteresowania kwestią uzależnień i zapobiegania negatywnym skutkom ich zażywania. Pomimo powszechnej dyskusji i podejmowanych działań, wciąż nie ma skutecznych metod zapobiegania zachowaniom ryzykownym wśród dzieci i młodzieży, a im wcześniej dzieci i młodzież zaczynają eksperymentować z substancjami psychoaktywnymi, tym problemy w późniejszym życiu są większe, szczególnie ze względu na niską tolerancję młodego organizmu na substancje psychoaktywne. Wszechobecna ciekawość nowych wrażeń przy nieświadomości skutków pcha młodych ludzi do podejmowania zachowań ryzykownych, do

których należy zażywanie środków psychoaktywnych. W okresie dojrzewania jest to szczególnie szkodliwe dla zdrowia fizycznego i psychicznego, ponieważ układ nerwowy ulega dużym przeobrażeniom i nie jest wystarczająco silny, aby poradzić sobie z obciążeniem, jaki stanowią środki psychoaktywne.

Dysertacja mgr D.Kosiorek doskonale wpisuje się w powyższą problematykę. Praca ma typowy układ. W obszernym wstępie Autorka omawia i rodzaje zatruć, ich charakterystykę, a także etiologię i epidemiologię zatruć, ze szczególnym uwzględnieniem woj. warmińsko-mazurskiego. Wymienia konsekwencję przyjmowania substancji psychoaktywnych.

Z bardzo dobrze skonstruowanego wstępu wyprowadza cel pracy w postaci przedstawiania problemów i hipotez badawczych

Celem pracy była analiza przyczyn, okoliczności oraz przebiegu klinicznego zatruć substancjami psychoaktywnymi wśród dzieci i młodzieży z Olsztyna i okolic w okresie trzyletnim hospitalizowanych w Wojewódzkim Specjalistycznym Szpitalu Dziecięcym w Olsztynie. Doktorantka przedstawiła je w postaci problemów i hipotez badawczych:

Problemy badawcze

1. Jakie substancje psychoaktywne i w jakim miejscu najczęściej zażywają dzieci i młodzież?
2. Czy czynniki socjo-demograficzne takie, jak płeć pacjenta, wiek oraz struktura rodziny mają wpływ na częstość zażywania substancji psychoaktywnych?
3. Z jakimi objawami najczęściej zgłaszali się do szpitala, pacjenci, którzy ulegli zatruciu substancjami psychoaktywnymi?
4. W jaki sposób pacjenci przyjmowali substancje psychoaktywne oraz jak wpłynęło to na organizm młodego człowieka?
5. Czy istnieje zależność pomiędzy zażywaniem substancji psychoaktywnych a występowaniem chorób przewlekłych?

6. Jakie używki najczęściej zażywają nieletni?

Hipotezy badawcze

1. Uważa się, że do zatrucia substancjami psychoaktywnymi częściej dochodzi poza domem. Najczęściej zażywane substancje psychoaktywne to alkohol natomiast do zatruc dochodzi w miesiącach letnich.
2. Sugeruje się, że dzieci płci męskiej, w wieku szkolnym z rodzin niepełnych zamieszkujących w mieście częściej ulegają zatruciom substancjami psychoaktywnymi.
3. Zakłada się, że u większości dzieci przyjętych do szpitala z powodu zatrucia można zaobserwować zaburzenia świadomości, zaburzenia widzenia, utratę przytomności oraz zaburzenia chodu.
4. Przypuszcza się, że w większości przypadków dzieci i młodzież substancje psychoaktywne przyjmuje drogą pokarmową. Zażywanie tych substancji ma negatywny wpływ na organizm młodego człowieka.
5. Przyjmuje się, że występowanie chorób przewlekłych ma wpływ na zażywanie substancji psychoaktywnych.
6. Uważa się, że najczęściej stosowanymi używkami stosowanymi przez dzieci i młodzież jest alkohol oraz wyroby nikotynowe.

W kolejnym rozdziale doktorantka omawia materiał i metody badawcze zastosowane w pracy.

Materiał pracy stanowiły dane zawarte w dokumentacji medycznej pacjentów hospitalizowanych w Wojewódzkim Specjalistycznym Szpitalu Dziecięcym w Olsztynie w okresie od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2018 roku, z powodu zatrucia substancjami psychoaktywnymi. Badaniami objęto grupę 303 pacjentów w wieku od 0 do 18 roku życia, z rozpoznaniem zatrucie substancjami psychoaktywnymi.

W oparciu o dokumentację medyczną przeprowadzono analizę takich czynników jak:

- 1) ustalenie miejsca, rodzaju zażytego środka oraz czas zatrucia (miesiąc);
- 2) określenie wpływu wieku, płci, struktury rodziny na częstość zażywanego środka;
- 3) poznanie objawów zatrucia;
- 4) poznanie drogi przyjmowania oraz wpływu środków psychotropowych na organizm człowieka;
- 5) stężenie substancji toksycznej w płynach ustrojowych (krew, mocz);
- 6) określenie zależności między zażywaniem środków psychoaktywnych a występowaniem chorób przewlekłych;
- 7) ustalenie używek jakie zażywają nieletni pacjenci.

W grupach badanych analizowano również dane środowiskowe takie jak: miejsce zamieszkania, czy dziecko uczęszcza do placówki szkolnej, strukturę rodziny, obecność rodziców podczas hospitalizacji, współwystępowanie chorób przewlekłych.

Ponadto przeanalizowano sposób dotarcia dziecka do oddziału, obecność/brak urazów towarzyszących, czas hospitalizacji w SOR lub oddziałach szpitalnych, ocenę ciężkości zatrucia według klinicznej skali ciężkości zatruc - PSS (Poisoning Severity Score); ocenę stanu świadomości według skali AVPU (Alert Verbal Pain Unresponsive) oraz tryb wypisu pacjenta.

Badania przeprowadzone były metodą ilościową za pomocą autorskiego narzędzia badawczego kwestionariusza ankiety. Kwestionariusz ankiety zawiera pogrupowane pytania w celu zbierania i nanoszenia danych zawartych w historiach chorób.

Na przeprowadzenie badania uzyskano zgodę Komisji Bioetycznej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku (Uchwała nr R- I-002/399/2018).

Dane zostały zebrane w arkuszu kalkulacyjnym Excel 2019. Analizę statystyczną przeprowadzono przy użyciu programów Microsoft Excel 2019 oraz TIBCO Statistica 3.3PL.

Oceniane parametry o charakterze ilościowym opisano przy pomocy funkcji statystycznych, takich jak: liczba elementów (N). Do oceny zależności pomiędzy dwoma cechami jakościowymi wykorzystano test chi-kwadrat.

Dla oceny jednorodności rozkładu zmiennych w danej populacji wykorzystano Test Kruskala-Wallisa. Za istotne statystycznie uznano wyniki o współczynniku istotności $p \leq 0,05$.

Analizę statystyczną wyników badań uważam za poprawną.

Rozdział wyniki, obejmujący 50 stron stanowi najobszerniejsza część rozprawy przedstawiający poszczególne punkty autorskiego kwestionariusza. Na podstawie wnikliwej analizy wyników badań Doktorantka przeprowadziła ich dojrzałą dyskusję w kolejnym rozdziale. Na 10 stronach, w oparciu o bogatą i aktualną literaturę, mgr D.Kosiorek analizuje uzyskane wyniki i na tej podstawie formułuje wnioski będące trafnym podsumowaniem badań:

1. Wśród dzieci do zatruć dochodzi najczęściej poza domem (impresa, miejsce publiczne, działka, park). Wśród substancji psychoaktywnych zażywanych przez młodocianych dominują takie jak leki oraz alkohol. Do największej liczby zatruć alkoholem doszło w czerwcu, natomiast zatrucia pozostałymi środkami psychoaktywnymi dominowały w marcu, czerwcu oraz sierpniu.
2. W analizowanym okresie najczęściej dochodziło do spożycia alkoholu przez młodzież między 15 a 16 rokiem życia natomiast do zatruć pozostałymi substancjami psychoaktywnymi najczęściej dochodziło

między 17 a 18 rokiem życia. Płeć oraz struktura rodziny nie mają wpływu na częstość zażywanej substancji psychoaktywnej.

- 3 Wśród objawów zatrucia obserwowano zaburzenia świadomości, zaburzenia widzenia, utrata przytomności, senność, oziębienie i zaburzenie chodu równowagi.
- 4 Wśród dzieci i młodzieży do zatruc substancjami psychoaktywnymi najczęściej dochodzi drogą pokarmową. Zażywanie tych substancji ma negatywny wpływ na organizm młodego człowieka.
 - a. Stwierdzono istotny wpływ występowania chorób współistniejących na rodzaj zatrucia środkami psychoaktywnymi. Pacjenci, u których stwierdzono jedną chorobę współistniejącą częściej niż pozostali zażywają substancje psychoaktywne, natomiast pacjenci u których występuje więcej niż jedna choroba współistniejąca częściej zażywają substancje psychoaktywne oraz środki mieszane. Pacjenci, u których nie występują choroby współistniejące częściej spożywają alkohol.
 - b. Nieletni pacjenci deklarowali zażywanie używek takich jak alkohol, papierosy oraz narkotyki.

Wnioski te stanowią cenny materiał poznawczy, które mogą mieć również zastosowanie w profilaktyce uzależnień wśród dzieci i młodzieży.

Rozprawę kończy streszczenie w j.polskim i angielskim dobrze informujące o pracy. Wykaz piśmiennictwa obejmujący 158 pozycji stanowi właściwie dobrane najnowsze publikacje związane z tematem rozprawy. Wykaz tabel i rycin, znacznie ułatwiający lekturę pracy oraz aneks z zastosowanymi narzędziami badawczymi dopełniają całość pracy.

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska mgr Doroty Kosiorek stanowi dojrzałe, samodzielne opracowanie naukowe wnoszące nowe oryginalne elementy do bardzo aktualnego problemu badań uzależnień dzieci i

młodzieży od substancji psychoaktywnych. Wypełnia wszelkie wymogi ustawowe dotyczące rozpraw na stopień doktora nauk w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauk o zdrowiu i dlatego wnoszę do właściwych władz Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku o dopuszczenie mgr Doroty Kosiorek do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Biała Podlaska 24.03.2022

